

"אבל לא תהיה לנו הפסקת-אש אם לא נקבל גם כמה מן התנאים הפחות נוחים", ניסיתי להסביר שוב ושוב למר בגין. "וגדולה מזו, אנו לא נקבל שום נשק מאמריקאים". "מה זאת אומרת, לא נקבל נשק?" היה אומר. "אנו נדרוש אותו מן האמריקאים". לא יכולתי לשכנע אותו שאם גם אין כל ספק שדבקוה של אמריקה בקיום ישראל היא גדולה הרי אנו זקוקים למר ניקסון ולמר רוג'רס הרבה יותר ממה שהם זקוקים לנו, ומדיניותה של ישראל אינה יכולה להתבסס אך-ורק על ההגנה שיהודי אמריקה יאלצו את מר ניקסון, או יוכלו לאלץ אותו, לנקוט עמדה המנוגדת לרצונו או למיטב שפיטתו. אבל גח"ל היה שיכור מן הנאומים שלו והוא השתכנע שכל מה שאנו צריכים לעשות עכשיו הוא להוסיף ולומר לארצות-הברית שלא ניכנע לשום לחץ שהוא, ושלא נמשיך בזה זמן רב די-הצורך ובקול רם די-הצורך, הרי באחד הימים הלחץ פשוט יפוג. על האמונה הזאת אני יכולה רק לומר שהיא מיסטית, כי דאי שלא היתה מבוססת על המציאות כפי שהכרתי אותה, והיום אני מתחלחלת למחשבה מה היה קורה לנו באוקטובר 1973 אילו היתה התנהגותנו ב-1969 וב-1970 מתגרה והרת-חורבן ככל שרצה גח"ל. אפשר מאד שלא היינו מקבלים בכלל שום סיוע צבאי אמריקאי מ-1970 והלאה, ואז היתה מלחמת-יום-הכיפורים נגמרת בצורה שונה מאד.

ובאוגוסט 1970, כאשר התפטרו שרי גח"ל מן הממשלה בנימוקים המופרכים שקבלתה של הפסקת-האש על-ידי ממשלת ישראל היא ראשיתה של נסיגה גדולה ללא-תנאי מן הקווים של הפסקת-האש, לא הופתעתי במיוחד. כדי למנוע בעיות נוספות, ביקשנו אותם שיישארו בממשלה. אבל הם התעקשו ופרשו.

הקללה השניה (אם גם הפחותה) בחיי במשך כל הזמן שהייתי ראש-הממשלה — והקללה שחודשים עברו עלי עד שהתרגלתי אליה, ולו גם באופן חלקי — היתה מידת החירות שבה שפכו שונים את לבם לפני העתונות, אם לנסח זאת בנימוס רב. ההדלפות המתמידות משיבות הממשלה העלו את חמתי, ואף-על-פי שכל הזמן היו לי חשדות משלי באשר למקור הגילויים הסנסאציוניים של כתבים דיפלומטיים כביכול שקידמו את פני לעתים כה קרובות בעתוני-הבוקר, הרי מעולם לא יכולתי להוכיח אותם — ולכן לא יכולתי לעשות הרבה בנידון. אבל אנשי הסגל שלי התרגלו חי-ש-מהר לראות אותי מופיעה במשרד ביום שלאחר ישיבת-הממשלה בפרצוף נועם מאין כמוהו מפני שבזמן ארוחת-הבוקר קראתי בעתון איזה דבר מסולף שלא היה צריך להיות שם בכלל, לא בסילוף ולא בלי סילוף. אבל אינני צריכה לומר שאלו לא היו דאגותי הגדולות ביותר. הבעיות האמיתיות היו, כמו שהיו כבר זמן כה רב, קיום ושלום, לפי הסדר הזה.

והנה, חודשים אחדים אחרי כניסתי לתפקידי, קיבלתי החלטה. אני אלך לווינגטון בעצמי — אם אפשר יהיה לסדר את הדבר — לדבר עם הנשיא ניקסון, לשוחח עם צירי-קונגרס וסניאטורים, ולברר לעצמי איך בדיוק העם האמריקאי חושב עלינו ומרגיש כלפינו ובמה הוא מוכן לעזור לנו. לא שהיו לי אפילו רגע אחד אשליה כאילו יש לי כוחות-שיכנוע מאגיים. אחרי הכל, לא הצלחתי להזיז את מר רוג'רס מדעתו בנוגע לזה שהרוסים צריכים להשתתף בהסדר במזרח

התיכון — אף כי אין ספק שניסיתי לעשות זאת כמיטב יכולתי. אני גם לא שיערתי שאשיג יותר ממה שיכלו להשיג אנשים מוכשרים כמו שר-החוזק שלנו, אבא אבן, או שגרירנו החדש בווינגטון, רב-אלוף יצחק רבין. אבל הרגשתי צורך עמוק להבהיר לעצמי, ובעצמי, היכן בדיוק אנו עומדים ביחסים שלנו עם ארצות-הברית, והממשלה חשבה שזה רעיון טוב מאד שאני אסע. בשעה שאך הגיעה ההזמנה הרשמית מן הבית הלבן התחלתי להתכונן לנסיעה.

ודאי שהיו לי ספקות לגבי סיכויי ההצלחה. מעולם לא נפגשתי עם ריצ'ארד ניקסון, ואת רוב האנשים שסביבו אפילו לא הכרתי. לא היה לי כל מושג מה מספרים עלי לנשיא; ככל הידוע לי, אפשר שהוא רואה בי (מטעמים מובנים למדי) ראש-ממשלה לתקופת-ביניים, שאין לה משקל רב בארצה וקרוב-לוודאי שלא תיבחר מחדש. אבל בדבר אחד הייתי בטוחה: בלי הבדל מה הרושם שאולי אעשה עליו, חובתי היא להביא לפני הנשיא את כל הבעיות והקשיים שלנו, בגילוי-לב גמור, ולנסות לשכנע אותו, במידה שלא תשאיר כל מקום לספק, שאפשר לבקש מאתנו הרבה בפשרות ובויתורים אבל אין לדרוש מאתנו שנוותר על חלום השלום שלנו או שנפנה אפילו חייל אחד משעל-אדמה אחד לפני שיושג הסכם בין הערבים לבינינו. וזה לא היה הכל. היה לנו צורך נואש בנשק, ונדמה היה לי שעלי לבקש אותו ממנו בעצמי. אלה לא היו דברים מסובכים מאד לכאורה, אבל נדמה לי שלא הייתי אפילו בחזקת אדם, ושוטה הייתי, לולא היו לי חששות מופלגים לגבי מסירתם.

ההכנות האישייות שלי היו פשוטות מאד. קניתי שתי שמלות-ערב (כולל שמלת-התחרים-והקטיפה שלבשתי בארוחת-הערב בבית הלבן), חליפה סרוגה, כובע אחד או שנים (שמעולם לא חבשתי אותם בכלל), וכמה כפפות (להחזיקן בידים). מתוך מידת ההתחשבות שהיתה טיפוסית אחר-כך לכל מערכת היחסים שלו אתי, דאג הנשיא ניקסון לכך שגם קלארה, וגם מנחם ומשפחתו, יוזמנו לארוחת-הערב בבית הלבן, שנועדה להיערך בערב הראשון לשהותי בווינגטון, וקבענו שניפגש ב-24 בספטמבר בפילאדלפיה (אשר משום-מה — אולי בגלל חשיבותה ההיסטורית — נהוג שאורחים של הנשיא מחוץ-לארץ חונים בה חניה ראשונה). מפילאדלפיה הטיסו אותנו במסוק אל המדשאה של הבית הלבן. הודות לכל הסידורים שנעשו, הייתי בת-חורין לבלות את השבועות שלפני צאתי בעבודת שעות נוספות עם היועצים שלי, בפרט עם דיין ועם הרמטכ"ל, חיים בר-לב, על "רשימת הקניות" שהייתי צריכה לקחת אתי לווינגטון. בנוסף לבקשה הספציפית של עשרים-וחמישה פאנטומים ושמונים מטוסי-סילון מדגם סקיהוק, היה בדעתי לבקש מן הנשיא גם מלוות בריבית נמוכה בשיעור 200 מיליון דולר בשנה למשך חמש שנים שיעזרו לנו לשלם את מחיר המטוסים שקוינו שנוכל לקנות אותם.

כאן עלי להסביר שהנשיא האמריקאי הראשון שנתן אישור למכירת פאנטומים וסקיהוקים לישראל היה הנשיא ג'ונסון, שאצלו ביקר אשכול בטקסאס ואשר הבטיח "לעניין מתוך אהדה" בבקשה. אבל עבר זמן-מה עד שאמנם נמסרו לידינו

אותם סקיהוקים ראשונים, והייתי בטוחה שגם אם יסכים הנשיא ניקסון למכור לנו פאנטומים הרי לא נוכל לקבל אותם במהירות אלא אם כן אצליח להעמיד אותו על מידת הדחיפות שבמצבנו ועל חוסר האיוון במשלוחי הנשק למזרח התיכון. אשר לכסף, נדמה היה לי שאותו נקבל מן-הסתם (אף כי גם כסף הוא דבר שלעולם אי-אפשר להיות בטוחים בו), ולו אך מן הטעם הפשוט שהאשראי שלנו היה מצוין. לאמיתו של דבר, ישראל לא פיגרה מעולם אפילו בתשלום אחד שהיה מגיע למישהו. בנידון זה אפילו עודדתי את עצמי בזה שזכרתי איד ב-7—1956, אחרי מערכת-סיני, כאשר התזרנו הלואה גדולה שקיבלנו בזמנו מן הבנק-האמריקאי-ליבוא-ויצוא (וזאת בזמן שעמדתה הרשמית של ארה"ב כלפי ישראל היתה באמת צוננת מאד), היה לנו חשק גדול לבקש את דחיית ההתזר הגדול שמועדו הגיע. בארץ היה אז מיתון, ובאמת קשה היה לנו מאד לגייס את הכסף שהיינו חייבים. אבל שקלנו את הנימוקים בעד ונגד, ולבסוף החלטנו שכל כמה שיקשה עלינו הדבר לא נאחר בתשלום אפילו ביום אחד. ואני לעולם לא אשכח איד תיאר לפנינו אבן את ההפתעה על פניהם, המאופקים בדרך-כלל, של האנשים בבנק-ליבוא-ויצוא בושינגטון כאשר נכנס אליהם — בדיוק בזמן ובתאריך הדרושים — ומסר את ההמחאה שלנו.

על-כל-פנים, במטוס שבדרך לארצות-הברית הייתי שקועה במחשבותי, וניסיתי לשער איך יעבור הביקור שלי אצל ניקסון ואם גגיע לכלל הבנה בינינו. לא הייתי בטוחה עוד אפילו בקבלת-הפנים שאזכה לה בארצות-הברית בכללותה. אחרי מלחמת-ששת-הימים קידמו את פני בחמימות, באהבה ובגאון בחוגי יהדות אמריקה; אבל מאז עברו למעלה משנתיים, ונדמה היה כי יש אפשרות שההתלהבות לישראל אולי דעכה קצת. אבל בשני המובנים כאחד לא הייתי צריכה לדאוג כל-כך.

בגמל-האוויר של פילאדלפיה חיכה לי קהל של אלפים; מאות על מאות תלמידי בתי-ספר ששרו "הבאנו שלום עליכם" גופפו בידיהם ונשאו דגלונים. זכור לי שעל אחד הדגלים הללו היה כתוב "אנו אתך, גולדה", ונדמה היה לי כי זה הביטוי המלבב ביותר לתמיכה בישראל — ואולי בי — מכל שראיתי מעודי. אבל חוץ מאשר בחינך ובנפנוף יד לעומתם לא ידעתי איך להבהיר לנערים הללו שגם אני בהחלט "אתם". לכן רק חייכתי וגופפתי בידי ושמתתי מאד כאשר הבחנתי בבני-משפחתי שלי. בכיכר-העצמאות קידם את פני קהל עוד יותר גדול — 30,000 יהודים-אמריקאים, שרבים מהם עמדו שם כמה שעות כדי לראות אותי. התרגשתי למראה כל האנשים הללו הנדחקים אל מחסומי המשטרה ומוחאים כפיים. דיברתי אליהם בקיצור רב מאד, אבל כמו שאמר לי מישהו, "גם אם היית קוראת באזניהם דף ממדריך-הטלפונים, עדיין היה הקהל ההוא מריע".

נשארו בפילדלפיה ללינת-לילה ואחר-כך המשכנו בבוקר בטיסה לושינגטון. כל הלילה ירד גשם, והשמיים עדיין היו מעוננים ואפורים, כאילו יימשך הגשם. אבל (כאילו גם זה סודר על-ידי הבית הלבן) לאחר שתי דקות הנסיעה שלי

במכונית מן המסוק אל המדשאה הירקרקת של הבית הלבן יצאה השמש
מנרתיקה מיד. הנשיא ניקסון השרה עלי מיד הרגשה של נוחות. הוא עזר לי
לצאת מן המכונית, ומרת ניקסון הושיטה לי זר ענק של ורדים אדומים. בצורה
שבה קיבלו אותי בני הווג ניקסון היה משהו שמלכתחילה עורר בי הרגשה שאני
בתוך שלי במחיצתם, והייתי אסירת-תודה עד מאד לשניהם.

הטכס הרשמי היה רשמי מאד באמת, ממורט ומצוחצח. הנשיא ואני עמדנו על
בימה מוגבהת מכוסה שטיח אדום, בעוד תזמורת של חיל-הנחתים מנגנת את
שני ההימנונים הלאומיים. האזנתי ל"התקוה", ואף-על-פי שעשיתי מאמץ
להיראות שלוה לגמרי, נמלאו עיני דמעות. הנה אני כאן, ראש-הממשלה של
המדינה היהודית, שבה לעולם והחזיקה מעמד נוכח סיכונים כה גדולים, ואני
עומדת דום עם נשיא ארצות-הברית בזמן שחולקים לארצי כבוד צבאי לכל
דיקדוקיו. זכור לי שהירהרתי: "לזו רק יכלו הבחורים בתעלה לראות זאת", אך
לפחות ידעתי שבשראל יהיו אלפים חוזים בטכס בטלביזיה באותו ערב והם
יתרגשו וישאבו עידוד לא פחות ממני. אומות אחרות מקבלות אולי את הטכסים
האלה כדברים מובנים-מאליהם, אך אנחנו עדיין לא. כל זה דמה קצת לחלום,
בעצם, מסוג החלומות שהייתי חולמת עם חברי לפני שנים כאשר דיברנו לפעמים
מה יהיו פני הדברים כשאמנם יהיו לנו לא רק מדינה משלנו אלא גם גינוני-
מלכות.

נאומי של מר ניקסון היה קצר ולענין. הוא דיבר על האינטרס של ארה"ב
בשלוש במורה התיכון וחלק לי כמה מחמאות חביבות. שום דבר, אמר, אין
לפתור בפגישה אחת או אף בפגישות אחדות, אבל יש עדיפות גבוהה מאין כמוה
למאבק להשגת השלום. גם דברי היו קצרים מאד. רשמתי לי תחילה מלים
אחדות — גם הן על שלום וידידות — והשמעתי אותן. אבל אני לא באתי לבית
הלבן כדי לשמוע או להשמיע נאוטים קטנים, ואפילו לא לקבל היילים למיסקר —
אף-על-פי שנדמה לי כי בהתחשב בכל יצאתי מזה בשלום.

הפגישות שלי עם הנשיא היו חמות לא פחות מקבלת-הפנים הראשונה שלו.
עשינו יחד כשעתיים ושוחחנו על הכל בפשטות ובגילוי-לב ככל שקיויתי קודם.
היתה בינינו הסכמה גמורה שישראל אינה צריכה לזוז לפני שיושג איזה מין
הסכם מתקבל על הדעת עם הערבים, ושמעצמה גדולה שמבטיחה סיוע לארץ
קטנה כשהיא נתונה בצרה צריכה לעמוד בדיבורה. דיברתי גם על הפלשתינאים,
ואני הבעתי את דעתי בנושא זה באותה מידה של גילוי-לב שבה דיברתי על
נושאים אחרים. "בין הים התיכון לגבולות עיראק", אמרתי, "בשטח שהיה פעם
ארץ-ישראל, יש כיום שתי ארצות, אחת יהודית ואחת ערבית, ואין כל מקום
לשלישית. הפלשתינאים חייבים למצוא את הפתרון לבעייתם יחד עם אותה
ארץ ערבית, ירדן, כי 'מדינה פלשתינאית' בינינו לבין ירדן תוכל רק להיעשות
בסיס שממנו יהיה עוד יותר נוח לתקוף ולהשמיד את ישראל". מר ניקסון
הקשיב רוב-קשב לכל מה שהיה בפי לומר על המזרח התיכון, כאילו לא היה
לו בכלל מה לעשות חוץ מאשר לשבת ולשוחח עם גולדה מאיר על בעיותיה

של ישראל, אך הוא היה עדיין מעוניין מאד שתימשכנה השיחות של שני הגדולים וארבעת הגדולים, למרות העובדה שלכאורה קיבל את הטענה שלי שרוסיה אינה עשויה כלל להסכים לשום דבר שהלקוחות הערבים שלה מתנגדים לו. עלי לומר ששאבתי קצת נחת מן הידיעה שבו־בזמן שהנשיא ניקסון ואני משוחחים יחד הרי בניו־יורק נפגשים שר־החוץ הסובייטי, אנדריי גרומיקו, ומר רוג'רס, ולא יכולתי שלא לחשוב כמה מר גרומיקו רוגז ודאי על המועד שנקבע לישיבותיו עם מזכיר־המדינה של ארה"ב.

אשר לעניינים בעלי־משקל יותר שדנתי בהם עם מר ניקסון, הרי אני יכולה רק לומר שלא הייתי מוכנה לצטט אותו בזמנו ולא אצטט אותו עכשיו. העתונות הציקה לי כמעט עד מוות, אבל רק זאת הייתי מוכנה לומר שהרושם שקיבלתי, ההערכה האישית שלי ביחס לתוצאות השיחות שלנו, היתה ש"המימשל האמריקאי מתכוון להמשיך במדיניותו ולשמור על מאזן הכוחות הצבאיים באיזור". מאחר שלא פורסמה שום הודעה רשמית אחרי השיחות שלי עם הנשיא, הניחו כמה עתונאים שיצאתי בידיים ריקות. אבל האמת היא שלא יכולתי לראות כל טעם בהודעות (שלעתים רחוקות מאד הן מודיעות משהו), ודומה מאד לכך היתה הרגשתו של הנשיא ניקסון, ולכן החלטנו יחד שלא תימסר שום הצהרה רשמית. אשר לרשימת־הקניות שלי, אם כן, זו באמת עברה מיד ליד, וזאת היתה הפוונה.

אותו ערב ערכו הנשיא והגברת ניקסון סעודה ממלכתית לכבודי. לאחר־מכן אמרו אנשים בווינגטון שזה היה אחד הנשפים הנאים ביותר של המימשל הניקסוני בבית הלבן — אף כי איש לא יכול היה להסביר בדיוק בזכות מה זכה להצלחה כזאת. לגבי היה זה, מן ההתחלה ועד הסוף, אחד הערבים הנפלאים ביותר בחיי — קצת, אני משערת, מפני שמצאתי הבנה כה רבה מצד הנשיא ניקסון, וקצת מפני שעכשיו היה לי בטחון שארצות־הברית תעמוד לימיננו וזו פעם ראשונה במשך חודשים הייתי נינוחה באמת. כמו כן תוכנן הכל להפליא לגרום לי נחת — החל בנוכחותם של בני־משפחתי וגמור בפרפרת־"רביבים", שרמזה בצורה רבת־טאקט כל־כך שגם שרה וזכריה כלולים בחגיגה. מתוך 120 המוזמנים היו רבים ידידים ותיקים שלי משתי המפלגות, ובהם מי־שהיה שגריר ארה"ב באו"ם, ארתור גולדברג, והסינאטור יעקב יעבץ. ומובן שהיו שם גם מר רוג'רס, ד"ר קסינג'רי, אבן ורביץ, וכן כמה וכמה אישים רמי־דרג מן המימשל. בכל עת הסעודה עצמה נוגנה מוזיקה ישראלית, ואחר־כך — למרבה העונג — ניגנו ליאונרד ברנשטיין ואייזק שטרן, שנתנו לנו הדרגים בזה אחר זה. יכולתי לראות ולשמוע עד כמה שניהם אחוזים התרגשות כבירה, ונגינתם ינוכחותם הקסימו אותי כל־כך עד שכאשר גמרו לנגן שכחתי היכן אני נמצאת וקפצתי על רגלי לחבק את שניהם.

לפני ארוחת־הערב החלפנו מתנות בינינו, הוזג ניקסון ואני: הם נתנו לי קנקן יווני מכוסה, מועתק בזהב ומעוטר כתובת יפה, וקישוט פרחוני נחמד עשוי זכוכית־אופלין בכחול וזהב — ואילו אני הבאתי להם מעתיקות ישראל: רביד

של חרוזי אבן־אדם בתבנית פרחי־לוטוס מן המאה האחת־עשרה לפנה"ס למרת ניקסון, גר־שמן יהודי עתיק לנשיא, פמוטי־כסף בשביל ג'ולי ודוד אייזנהואר ורביד ועגילים תימניים בשביל טרישה ניקסון. אחרי הסעודה היו נאומי־ברכה. שוב הסביר הנשיא פנים מאד לישראל, ולי.

"העם של ישראל", אמר, "קנה לו את הזכות לשלום — לא שלום שברירי שבה עם מסמך מן הסוג שאף אחד משני הצדדים אין לו ענין לקיימו, אלא שלום מן הסוג שמאריך ימים. אנו מקווים שכתוצאה מן הפגישה שלנו יינקט צעד בעל־משמעות קדימה בכיוון של אותו שלום שיוכל להיות רב־משמעות כל־כך בשביל העם של ישראל, תושבי המזרח התיכון וגם תושבי העולם".

היתה לי הרגשה שדבריו יוצאים מן הלב, ואני יודעת שדברי שלי יצאו מן הלב כאשר ענית ואמרתי:

"אדוני הנשיא, תודה לך, לא רק על הכנסת־האורחים שלך, לא רק על היום הזה הגדול ועל כל רגע שעבר עלי היום, אלא יותר מכל תודה לך על שאתה מאפשר לי לשוב הביתה ולומר לבני־עמי כי יש לנו ידיד, ידיד גדול, בבית הלבן. זה יעזור. זה יעזור לנו להתגבר על הרבה קשיים".

לערך ב־11 בערב עזבנו את הנשף, הנשיא, מרת ניקסון ואני, ועל־יד המכונית שלי נפרדנו זו מזו, מרת ניקסון ואני, בנשיקת לילה־טוב, כאילו היינו ידידות משנים. אבל שאר האורחים המשיכו בריקודים עד שעה ארוכה אחרי חצות.

בסך־הכל ביליתי ארבעה ימים בושינגטון. כשאני צועדת בצעד עם קציני־השלישות הראשי, עטור אותות־ההצטיינות, של צבא ארצות־הברית (זה לא היה הדבר הקל ביותר שעשיתי מימי), הנחתי זר של פרחי כחול־לבן על קברו של החייל האלמוני בבית־הקברות הלאומי בארלינגטון, וקדמו לכך מטח־כבוד של תשעה־עשר תותחים ונושאי־נשם המחזיקים דגלים ישראלים. ביקרתי אצל מר רוג'רס במחלקת־המדינה והוא אירח אותי לארוחת־צהריים, ראיתי את מר מלווין לרד במחלקת־ההגנה, נפגשתי עם חברים בוועדת־החוץ של הקונגרס ו"הופעתי" במועדון־העתונות הלאומי, מקום שנפגשתי עם העתונאים הקשוחים והמנוסים ביותר בארצות־הברית והיתה לי בהתחלה הרגשה כאילו אני נמצאת אתם בוירת־איגרוף. אבל גם הם התייחסו אלי בחביבות רבה, ונדמה היה שמצאה חן בעיניהם העובדה שענית על שאלותיהם בקיצור ובפשטות ככל שיכולתי — אף־על־פי שאינני יכולה לומר שהם הציגו לי איזו שאלה שלא שאלו אותי כבר עשר פעמים לפני כן.

רק שתי שאלות היו חדשות בכלל. עתונאי אחד שאל: "האם תשתמש ישראל בנשק גרעיני אם יהיה קיומה נתון בסכנה?" ועל כך יכולתי רק להשיב, בתום־לב, שלדעתי לא היתה הצלחתנו בנשק שיגרתי מועטה כל־כך — תשובה שנתקבלה בקלות צחוק ובמחייאות־כפיים. השניה היתה בקשה מיושב־ראש מועדון־העתונות שהצחיקה אותי. "הנכד שלך גדעון אימר שאף עושה את הדגים הממולאים הטובים ביותר בישראל", אמר. "האם את מוכנה לגלות לנו את המתכון שלך?" "אני מוכנה ליותר מזה", ענית. "כאשר אבוא הנה שוב, אני מבטיחה שאקדים שלושה

ימים ואעשה דגים ממולאים לארוחת-צהריים לכולכם". (דרך-אגב, כעבור חודשים ריאינו אותי פעם בלוס-אנג'לס ושאלו אותי אם אני עושה מרק-עוף טוב. "בוודאי", עניתי. האם אהיה מוכנה לשלוח את המתכון? "בשמחה", אמרתי, ומעולם לא עלה על דעתי שבתוך שבוע-ימים יפנו אל המראיין 40,000 איש לבקש את המתכון. אני רק מקווה שהתוצאה היתה 40,000 סירים של מרק יהודי טוב!).

על-כל-פנים, לא כשרון הבישול שלי הוא שהיה חשוב בווינגטון, אלא קשר הידידות בין ארצות-הברית לישראל ועמדתה של אמריקה ביחס למדיניות שנקטנו נגד ההתשה. לפני צאתי מסר מר ג'קסון לעתונות הצהרה מטעמו ומטעמי, שנדמה היה לי כי סיכמה את תוצאות הביקור שלי, אף כי לא היו בה שום פרטים. "אני סבור", אמר, "שיש לנו הבנה טובה מאד של העמדות ששינו גוקטים, וכי הפגישה הזאת תוכל להביא לאיזו התקדמות, לאיזה פתרון לבעיות הקשות עד-להחריד הניצבות מולנו במזרח התיכון. אין אנו סבורים שאפשר לטפל בהן בדיפלומטיה של בוק. מצד שני, חובה עלינו לנסות, ואני שמחתי למצוא אצל ראש-הממשלה ועמיתיה נכונות לנסות ולמצוא דרך אל השלום. אין לנו יזמות חדשות להודיע עליהן, אבל דעתנו היא כי יש לנו הבנה טובה יותר באשר לדרך שבה ראוי לנו לצעוד מכאן ולהבא".

מיושנגטון טסתי לניו-יורק, מקום שנערכו אירועים רצופים ומהירים כל-כך עד שלא היתה לי אפילו שהות לחוש עייפות. זכיתי לקבלת-פנים נפלאה בבית-העירייה, אכלתי ארוחת-צהריים עם או תאנט, קיימתי טורה של פגישות בדירת-המלון שלי בוולדורף-אסטוריה, השתתפתי בקבלת-פנים לדיפלומטים שבה היה אבן המארה והלכתי למשתה-ענק בחסות המגבית-היהודית-המאוחדת, מפעל איגרות-החוב-לישראל ועוד חמישים אירגונים יהודיים — כל זה ביום הראשון ליישובתי שם. אחר-כך טסתי ללוס-אנג'לס, למילווקי, ולבוסון בחזרה לחוף המזרחי. כוונתי היתה לשוב הביתה ב-5 באוקטובר, אבל באה הזמנה אחת שאותה לא יכולתי לדחות, ואני גשארתי יום נוסף כדי לנאום בוועידה הדי-שנתית של ה-AFL-CIO באטלנטיק-סיטי. שנים רבות היתה ה-AFL-CIO קרובה מאד לישראל, במיוחד להסתדרות, ונשיאה, ג'ורג' מינו, ידיד יקר וותיק שלי, היה יו"ר-הכבוד של מועצת-האיגוד-המקצועי-האמריקאי-למען-ההסתדרות. כאשר דיברתי אל אותו קהל עצום של אנשי האיגוד המקצועי הרגשתי זו פעם ראשונה מאז צאתי את ישראל שאני נמצאת באמת על אדמתי שלי. דיברתי בדיוק על אותם דברים שעליהם דיברתי קודם בפילאדלפיה, ווינגטון, מילווקי, לוס-אנג'לס וניו-יורק, הדברים שעדיין אני מדברת עליהם — שלום בינינו לבין הערבים. "יהיה זה יום גדול", אמרתי לידידי, הפועלים ומנהיגי האיגודים המקצועיים של אמריקה. "כאשר יעברו חקלאים ערבים את הירדן לא במטוסים או בטנקים אלא בטרקטורים ובדייזים מושטות לידידות, כמו בין חקלאי לחקלאי, וכמו בין בני-אדם. אולי זה חלום, אבל אני בטוחה שיום יבוא ויתגשם".

אף-על-פי שעדיין לא יכולתי למסור שום הודעה על הפאנטומים בשובי לישראל.

ידעתי שנקבל אותם ולבי היה קל הרבה יותר משהיה בצאתי. אבל מלחמת-ההתשה עדיין נמשכה. המחבלים עדיין פעלו, מספר אנשי-הצבא הסובייטיים במצרים היה גדל בקפיצות, כולל טייסי-קרב והצוותים של טילי קרקע-אוויר. הקיצור, השלום היה רחוק כמו תמיד. למעשה, לא חל שינוי ניכר בשום דבר מאז נכנסתי לתפקידי. כל הטעמים שהיו אז למינוי לתפקיד ראש-הממשלה עמדו עדיין בתקפם, למרבה-הצער, ערב הבחירות הכלליות אצלנו — שנערכו בפעם השביעית מאז קמה המדינה. אולם בחודשים שעברו השתפר "מעמדו" כביכול במישאלי-דעת-קהל, ואף-על-פי שלא בקשתי לזכות בשום תחרויות על פופולאריות הרי בלי ספק ההרגשה טובה הרבה יותר כשמשגיגים שבעים-וחמישה או שמונים אהוו ולא שלושה! על-כל-פנים, תוצאות הבחירות לא היו בלתי-צפויות דווקא. המערך קיבל חמישים-וששה מתוך 120 מקומות בכנסת, ואני הצגתי לפני הכנסת אותה ממשלה "מקיר אל קיר", שגח"ל עתיד היה לפרוש ממנה בקיץ.

עכשיו שהייתי ראש-ממשלה בזכות עצמי, כביכול, קיוויתי מאד שאוכל לעשות משהו לפתרון אותן הבעיות החברתיות והכלכליות המחריפות של ישראל שהתחילו ליצור קרע ממש בין חלקים שונים באוכלוסיה. במשך שנים טענתי, גם בהסתדרות וגם במפלגה, שהואיל ולדאבון-הלב אין אנו יכולים לעשות שום דבר לגבי הצורך לקיים תקציב-הגנה עצום, הרי לפחות עלינו לאזור עזר ולנסות לחסל את הפער המתרחב בין אלה שהיה להם כל הנחוץ להם — אם לא כל מה שהם רוצים בו — לבין אותם רבבות שעדיין דיודם גרוע, הלבשתם גרועה, חינוכם פגום, ולפעמים אפילו מזונום אינו מספיק. בדרך-כלל השתייכה שכבה זו באוכלוסיה שלנו ל"ישראל השניה", כפי שקראו לה במרירות — יהודים שבאו אלינו ב-1948, 1950 ו-1951 מתימן, מן המזרח התיכון וצפון-אפריקה, ושרמת-החיים שלהם בשלהי שנות ה-60 ובראשית שנות ה-70 היתה עדיין ירודה מאד. מובן, יכולנו להוסיף ולהתברך בלבנו בעובדה שבין 1949 ל-1970 בנינו יותר מ-400,000 יחידות של שיקונים ציבוריים, ושלא היה בארץ אפילו מקום אחד — ויהיה נידח ככל שיהיה — שאין בו בית-ספר, גן-ילדים, ועל-הרוב גם מעון-תינוקות. אבל עם כל הגאווה המוצדקת על מה שהצלחנו להשיג, לא היה בכך בשום-פנים כדי לבטל את העובדות האחרות, הפחות נעימות. היה עוני בישראל, היה בה גם עושר. גם העוני וגם העושר לא היו גדולים, אבל שניהם היו קיימים. היו, ועדיין יש, ישראלים הגרים עשר נפשות בדירה של שני חדרים, שילדיהם נושרים ממערכת-החינוך (אף-על-פי שמן-הסתם יהיו פטורים לגמרי מלשלם שמר-לימוד בבית-ספר תיכון) ונעשים עבריינים (במידה רבה מפני שהם בנים למשפחות מקופחות), ואשר מתוך סברה שהם עלולים להישאר לצמיתות אזרחים עשוקים ממדרגה שניה הם רואים בכל יתר העולים החדשים מהם אנשים שמוכרחים להחמיר את מצבם-הם. יש גם ישראלים, אם גם לא רבים, החיים במותרות יחסיים, הנהוגים מכוניות גדולות, מקבלים ארחים בצורה פורנית, המתלבשים לפי האופנה האחרונה ומסגלים להם סגנון-חיים המובא מבחוץ ואין לו ולא-כלום לא ליכולת הכלכלית הלאומית האמיתית שלנו ולא לתנאים האמיתיים

שבהם רצו להתישב בגדה המערבית. הרשינו ליהודים להתישב במקומות מסוימים
בשטחים המוחזקים, אבל רק כשהיתה התישבות כזאת בהתאמה גמורה עם
האינטרסים המדיניים והצבאיים שלנו.